

Kvartálne hlásenia finančných sprostredkovateľov

Peter Tkáč
Národná banka Slovenska

V prvej polovici roka 2017 zažíva sektor finančného sprostredkovania a finančného poradenstva pomerne turbulentné obdobie, a to najmä v súvislosti s pripravovanou zmenou zákona o finančnom sprostredkovaní¹, o ktorej sa intenzívne diskutuje a ktorej súčasťou má byť aj téma regulácie provízií. V tejto situácii Národná banka Slovenska oslovila všetkých samostatných finančných agentov a zaslala im na vyplnenie tzv. kvartálne hlásenie, čo viacerí považovali za dodatočnú záťaž. Dôvody a opodstatnenosť tohto kroku by sme radi vysvetlili v tomto príspevku.

Národná banka Slovenska, ktorej je zverený výkon dohľadu nad finančným trhom², pri plnení úloh a cieľov v rámci výkonu svojich činností prispieva k stabilite finančného trhu ako celku, ako aj k bezpečnému a zdravému fungovaniu finančného trhu v záujme udržiavania jeho dôveryhodnosti, ochrany finančných spotrebiteľov a iných klientov na finančnom trhu a rešpektovania pravidiel hospodárskej súťaže.

Aby tieto ciele mohla efektívne naplniť, zákon o dohlade jej priznáva právo vykonávať dohľad nad dohliadanými subjektmi, ktoré sú povinné umožniť výkon dohľadu, zdržať sa konania, ktoré by mohlo mariť výkon dohľadu, a poskytnúť v štátnom jazyku všetky požadované informácie, dokumentáciu, súčinnosť a pomoc. NBS pri výkone dohľadu využíva dva základné inštitúty, a to výkon dohľadu na mieste a výkon dohľadu na diaľku.

Výkonom dohľadu na diaľku sa rozumie predovšetkým získavanie a vyhodnocovanie informácií a podkladov, ktoré sa týkajú dohliadaného subjektu, v tomto prípade finančného sprostredkovateľa³ a jeho činnosti alebo iných osôb, ktorých postavenie, obchody alebo iná činnosť súvisí s finančným sprostredkovateľom, inak ako dohľadom na mieste. Ide najmä o získavanie a vyhodnocovanie informácií a podkladov predložených NBS na základe jej písomnej žiadosti a informácií uvedených v hláseniach, výkazoch a iných podkladoch predkladaných NBS na základe zákona o dohlade, osobitných zákonov, iných všeobecne záväzných právnych predpisov alebo rozhodnutí vydaných NBS.

A práve dohľad na diaľku bol tým inštitútom, na základe ktorého boli vyžiadané kvartálne hlásenia od samostatných finančných agentov. Považujeme však za potrebné vysvetliť, že kvartálne hlásenia boli vyžiadané jednorazovo, teda ad hoc, na základe povinnosti ukotvenej v zákone o finančnom sprostredkovaní, podľa ktorej sú v tomto prípade samostatní finanční agenti povinní na požiadanie NBS a v ňou určenej lehote vypracovať a predložiť aktuálne, úplné, pravdivé údaje, doklady a informácie potrebné na riadny výkon

dohľadu⁴. Zámerom NBS teda nebolo vytvoriť hlásenie alebo výkaz, ktorý by predkladaný finanční sprostredkovateľia boli povinní predkladať na pravidelnej kvartálnej báze, ale umožniť NBS jednorazovo spracovať požadované údaje a informácie za daný kvartál a tak zmapovať situáciu na trhu.

Nevylučuje to však zámer NBS v budúcnosti zmeniť obsah, rozsah, formu, členenie a frekvenciu predkladania informačných povinností finančnými sprostredkovateľmi, a to aj tým spôsobom, že sa zavedú na základe všeobecne záväzného právneho predpisu vykazovacie povinnosti na kvartálnej báze. Súčasné znenie zákona o finančnom sprostredkovaní to však neumožňuje.

S cieľom uľahčiť predkladanie týchto informácií a následne automatizovať v čo najväčšej možnej miere ich spracovanie, NBS vytvorila v internetovej aplikácii Regfap rozhranie, do ktorého bolo možné zadať jednotlivé údaje a hodnoty. Na pozadí tohto rozhrania zároveň prebiehajú logické kontroly, ktoré dokážu identifikovať a následne eliminovať určité typy chýb, ktoré sú spojené spravidla s manuálnym vkladáním údajov do systému, a ušetriť tak čas pri spätnej kontrole týchto dát.

Potreba vytvoriť takéto ad hoc hlásenie vyšla z viacerých vážnych dôvodov. Z činnosti, ktorú vykonáva NBS v rámci výkonu dohľadu v sektore finančného sprostredkovania, je možné konštatovať všeobecné závery, podľa ktorých:

- množstvo samostatných finančných agentov sa pri výkone svojej činnosti nadmerne spolieha na údaje finančných inštitúcií, ktoré sú ich zmluvnými partnermi pre výkon finančného sprostredkovania, namiesto toho, aby vychádzali zo svojej vlastnej evidencie,
- kvalita predkladaných údajov a dát v rámci plnenia informačných povinností NBS je na nespokojivej úrovni,
- napriek podrobne rozpracovanej metodike vykazovania sa opakovane nedodržiavajú zásady vykazovania (napr. finančné toky, ktoré sa majú vykazovať ako cash flow sa vykazujú nesprávne z účtovného pohľadu, jednotliví finanční sprostredkovateľia majú rôzny prístup pri vykazovaní počtu sprostredkovaných zmlúv), čo

- ¹ Zákon č. 186/2009 Z. z. o finančnom sprostredkovaní a finančnom poradenstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o finančnom sprostredkovaní“).
- ² Porovnaj § 1 ods. 2 zákona č. 747/2004 Z. z. o dohlade nad finančným trhom a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o dohlade“).
- ³ Pre potreby tohto príspevku finančným sprostredkovateľom rozumíme samostatného finančného agenta a finančného poradcu.
- ⁴ Porovnaj § 38 ods. 5 zákona o finančnom sprostredkovaní.

vedie k tomu, že vykazované údaje sa stávajú nekonzistentnými pre ďalšie spracovanie a zvyšuje náročnosť dohľadu pre ich identifikáciu a následnú opravu,

- každoročne sa opakuje počet subjektov, ktoré si neplnia riadne a včas pravidelné informačné povinnosti voči NBS,
- predkladané výkazy majú porušenú štruktúru dokumentu, dochádza k posúvaniu riadkov a tým k nesprávnej interpretácii hodnôt vo výkazoch a pod.

K týmto dôvodom sa pridávajú ešte ďalšie, ktoré vyplývajú priamo z činnosti výkonu dohľadu NBS, kde v rámci operatívneho zisťovania, analyzovania a vyhodnocovania podnetov a sťažností NBS zistila, že niektoré subjekty z radu finančných sprostredkovateľov vôbec s dohľadom, ktorý vykonáva NBS, nekomunikujú, dochádza k zmene sídla finančných sprostredkovateľov, pričom si neplnia informačnú povinnosť ohlásiť NBS jeho zmenu, niektorí finanční sprostredkovatelia si nepreberajú zásielky a pod. Aj z tohto dôvodu považujeme za správne zintenzívniť komunikáciu s finančnými sprostredkovateľmi a postupne profesionalizovať sektor finančného sprostredkovania a finančného poradenstva tým, že finanční sprostredkovatelia budú mať povinnosť nielen vykázať informácie o svojej činnosti NBS, ale aj povinnosť sami tieto údaje zbierať, vyhodnocovať ich pre svoju vnútornú potrebu a pracovať s nimi operatívne tak, aby mali neustálu kontrolu nad činnosťou, ktorú vykonávajú.

Vychádzame pritom z premisy, že každá osoba, ktorá pôsobí ako profesionál v oblasti sprostredkovania alebo poradenstva a ktorá ponúka svoje know-how pre finančných spotrebiteľov vo svete financií, im de facto radí, ako majú narábať so svojimi finančnými prostriedkami, a preto musí mať vytvorený informačný systém a nastavené interné procesy tak, aby v ktoromkoľvek momente vedela zodpovedne preukázať komu, na základe akých potrieb finančného spotrebiteľa, v akom rozsahu, pomocou akých distribučných metód, v spolupráci s akou osobou a vo vzťahu k akej finančnej inštitúcii vykonala finančné sprostredkovanie.

Uvedené teda predpokladá schopnosť finančného sprostredkovateľa vykonávať finančné sprostredkovanie tak, že dokáže bezodkladne spätne zrekonštruovať, aký rozsah činností danému finančnému spotrebiteľovi vykonávaním finančného sprostredkovania poskytol. A tu, žiaľ, na základe empirických poznatkov narážame na kameň úrazu.

Mnohí finanční sprostredkovatelia nielenže majú problém spätne zrekonštruovať rozsah svojej činnosti poskytnutej konkrétnemu finančnému spotrebiteľovi, ale ani sami si nevedia vyhodnotiť, či provízie získané ako odmena za výkon týchto činností sú poukázané príslušnými finančnými inštitúciami, resp. v prípade tzv. vratiek započítané v správnej výške, nehovoriac o ich správnom párovaní s konkrétnymi zmluvami. Tejto skutočnosti nepridáva ani fakt, že provízne schémy sú často obmieňané a mimoriadne

zložité. Nazdávame sa však, že sprostredkovateľ im musí rozumieť a musí vedieť zmapovať svoju produkciu na ne a mať spätný tok informácií o službe, ktorú poskytol.

Ďalšou nanajvýš špekulatívnou zostáva otázka používania tzv. tipérov. Napriek tomu, že tipérstvo je zo zákona o finančnom sprostredkovaní zafinancované ako činnosť, ktorá je vylúčená spod jeho pôsobnosti, je potrebné povedať, že ju zákon o finančnom sprostredkovaní druhým dychom aj determinuje, a síce ako poskytovanie kontaktných údajov klienta alebo potenciálneho klienta, pričom kontaktnými údajmi sa rozumie najmä meno, priezvisko, trvalý pobyt, telefónne číslo a adresa elektronickej pošty, ak ide o fyzickú osobu, alebo názov, sídlo, identifikačné číslo, ak bolo pridelené, telefónne číslo a adresa elektronickej pošty, ak ide o právnickú osobu. Tipér je teda v zásade osoba, ktorá obchoduje s kontaktnými údajmi potenciálnych klientov.

Prax však ukazuje, že deliaca línia medzi tipérstvom a finančným sprostredkovaním je veľmi úzka a mnohokrát nastáva situácia, že klienti pri stretnutí s tipérom získavajú základnú dispozíciu o konkrétnej finančnej službe, prípadne že tipéri sú reálnymi poskytovateľmi finančného sprostredkovania. V zmluvách ale uvedenie nie sú, pretože zmluvy sú fingované pod menom licencovaného sprostredkovateľa. Z tohto dôvodu považujeme za oprávnené skúmať aj tieto informácie a požadujeme, aby finanční sprostredkovatelia, ak využívajú pri svojej činnosti tipérov, riadne o nich viedli evidenciu, zvlášť ak využívajú ich služby na odplatnej báze.

Iným dôvodom, prečo NBS vyžaduje zber podrobných informácií o činnosti finančných sprostredkovateľov, sú dopyty zahraničných autorít, akou je napr. Európsky orgán pre cenné papiere a trhy (ESMA) alebo Európsky orgán pre poisťovníctvo a dôchodkové poistenie zamestnancov (EIOPA), ktoré vykonávajú zisťovanie distribučných metód na úrovni jednotlivých distribučných mechanizmov a nástrojov. Zisťuje sa napr. rozsah sprostredkovania vykonaného prostredníctvom osobných stretnutí, prostredníctvom internetu, telefónu, alebo sa podrobne zisťuje štatistika o produktoch a ich distribúcii a pod.

V neposlednom rade však treba upriamiť pozornosť na osobitosti regulácie sektora finančného sprostredkovania na Slovensku. Slovenská republika pristúpila zákonom o finančnom sprostredkovaní ku komplexnej regulácii finančného sprostredkovania a finančného poradenstva, čo v zásade znamená, že akákoľvek osoba vykonávajúca úkony smerujúce k uzatvoreniu zmluvy s finančnou inštitúciou musí mať oprávnenie NBS na výkon tejto činnosti, eventuálne vykonávať činnosť ako podriadený (viazaný) subjekt k tejto osobe alebo finančnej inštitúcii. V každom prípade, všetky tieto osoby musia byť zapísané v registri finančných agentov, finančných poradcov, finančných sprostredkovateľov z iného členského štátu v sektore poistenia alebo zaistenia a viaza-

ných investičných agentov (ďalej len „register“). Tento register rozoznáva celkovo šesť finančných sektorov⁵ alebo oblastí, v rámci ktorých môže pôsobiť celkovo päť typov alebo druhov finančných sprostredkovateľov a finančných poradcov⁶. Osobitosť tejto regulácie spočíva v tom, že v európskom meradle ide o jedinečný koncept, ktorý sa na jednej strane snaží koncentrovať regulačný rámec sprostredkovania na jednom mieste, ale na strane druhej vytvára pomerne zložitú spleť právnych vzťahov vyplývajúcich z tejto regulácie.

Ďalším zo závažných faktorov determinujúcich osobitosť poskytovania sprostredkovateľstva na Slovensku je vzťah nadriadeného a podriadeného subjektu. NBS má v priamej pôsobnosti výkonu dohľadu kategóriu tzv. nadriadených subjektov, teda samostatných finančných agentov a osobitne finančných poradcov. Samostatní finanční agenti si na seba môžu viazať ďalšie osoby, za výkon činností ktorých bezpodmienečne a plne zodpovedajú⁷, pričom zákon o finančnom sprostredkovaní im dáva určité nástroje na ich kontrolu. Kým k 29. máju 2017 je na Slovensku registrovaných 568 nadriadených subjektov, podriadených subjektov je celkovo 29 510. V nasledujúcej tabuľke je podrobný prehľad o počte udelených oprávnení osobám oprávneným na výkon činnosti finančného sprostredkovania a finančného poradenstva.

Pri interpretácii jednotlivých údajov o nadriadených a podriadených subjektoch je však potrebné upozorniť, že tá istá osoba môže v jednom sektore byť viazaným finančným agentom a v ďalšom sektore podriadeným finančným agentom. Preto

platí, že na určenie celkového počtu agentov nie je možné počty jednotlivých subjektov jednoducho sčítavať.

Iným problémom, s ktorým sa NBS pri dohľade stretáva, je príliš veľká fluktuácia podriadených subjektov, ktorí buď migrujú od jedného nadriadeného subjektu k druhému, alebo sami si zakladajú vlastné sprostredkovateľské siete. Môže to indikovať zlý vplyv na presun klientskych kmeňov, ktorý je často sprevádzaný tzv. prepoisťovaním alebo preúverovaním finančných spotrebiteľov. O vysokej fluktuácii svedčí aj fakt, že NBS v roku 2016 spracovala 6 594 návrhov na zápis, zmenu, zrušenie zápisov v registri, ktoré sa týkali celkovo 36 202 osôb. Z toho bolo 8 613 takých, ktorí boli ako podriadení finanční agenti zapísaní do registra po prvý raz.

Keď si všetky tieto skutočnosti, ako aj mnohé iné, ktoré tu neuvádzame, dáme do vzájomnej súvislosti, nevyhnutne prídeme k záveru, že NBS potrebuje pri výkone dohľadu používať automatizovaný systém, ktorý je schopný spracovať množstvo premenných v rôznych kombináciách tak, aby bola schopná zmapovať a zmerať jednotlivé riziká vyplývajúce z činnosti finančného sprostredkovania a finančného poradenstva. Preto hovoríme, že NBS vykonáva rizikovo-orientovaný dohľad, ktorý vychádza z určitých kvalitatívnych a kvantitatívnych posúdení predpokladov, ktorým pridáva určitú váhu. Riziko sa ohodnocuje na základe stanovených rizikových matíc a ďalej sa posudzuje a vyhodnocuje na individuálnom základe.

- 5 Ide o sektory poistenia alebo zaistenia (PaZ), kapitálového trhu (Kt), doplnkového dôchodkového sporenia (DDS), prijímania vkladov (Vkl), poskytovania úverov a spotrebiteľských úverov (Uv) a starobného dôchodkového sporenia (SDS).
- 6 Ide o samostatného finančného agenta (SFA), podriadeného finančného agenta (PFA), viazaného finančného agenta (VFA), ktorého si viaže finančná inštitúcia, viazaného investičného agenta (VIA), ktorého si viaže obchodník s cennými papiermi a finančného poradcu (FP).
- 7 Porovnaj § 29 zákona o finančnom sprostredkovaní.

Počet osôb poskytujúcich finančné sprostredkovanie a finančné poradenstvo v jednotlivých sektoroch k 29. 5. 2017

			Sektor					
			poistenia alebo zaistenia	kapitálového trhu	prijímania vkladov	poskytovania úverov a spotrebiteľských úverov	doplnkového dôchodkového sporenia	starobného dôchodkového sporenia
Samostatný finančný agent	právnická osoba	499	425	117	126	211	77	42
	fyzická osoba	69	53	10	6	24	0	0
	spolu	568	478	127	132	235	77	42
Finančný poradca	právnická osoba	11	2	1	0	9	0	0
	fyzická osoba	0						
	spolu	11						
Podriadený finančný agent	spolu	17 985	15 995	5 862	5 972	9 072	2 560	4 761
Viazaný finančný agent	spolu	13 340	9 716	488	2 068	4 483	958	2 464
Viazaný investičný agent	spolu	127	x	127	x	x	x	x

Zdroj: NBS.

Aby však NBS mohla riadiť riziká, potrebuje ich najprv zmerať. Na ich zmeranie slúži databáza údajov, ktoré získava predovšetkým z informácií, ktoré jej zasielajú finanční sprostredkovatelia a finanční poradcovia. Informačná povinnosť vyplýva zo zákona o finančnom sprostredkovaní, no ročná báza, ktorá je v ňom aktuálne stanovená, je z viacerých dôvodov nevyhovujúca, predovšetkým pre pomerne rýchlu zastaralosť údajov. Ambíciou NBS je preto upraviť informačné povinnosti tak, aby NBS vedela v dostatočnom časovom priestore identifikovať určité riziká a pristúpiť k opatreniam na ich odstránenie.

Na úvodné zmapovanie sektora finančného sprostredkovania a finančného poradenstva využila práve kvartálne hlásenia, ktorých výsledky už priebežne spracováva. Národná banka Slovenska si uvedomuje dodatočnú záťaž finančných sprostredkovateľov, ktorá je spojená s vyplňaním

týchto hlásení, na druhej strane sme však presvedčení, že hlásenia boli starostlivo pripravované a každá jedna položka v nich má svoje opodstatnenie pre ďalšiu prácu dohľadu.

Po vyhodnotení všetkých zozbieraných informácií je možné za účasti stavovských asociácií pôsobiacich v sektore finančného sprostredkovania a finančného poradenstva predpokladať širšiu diskusiu o novej podobe pravidelných výkazov predkladaných NBS, tak aby sa ďalej naplnili ciele a funkcie dohľadu a tým zabezpečili rovnaké regulačné podmienky pre všetky subjekty. Sme presvedčení, že benefitovať z tohto prístupu NBS budú všetky dohliadané subjekty, ktoré majú záujem budovať svoje podnikanie v dlhodobom rámci, so stabilnou klientelou a s poskytnutím vysokej pridanej hodnoty pri poskytovaní finančného sprostredkovania a finančného poradenstva.

I N F O R M Á C I E

Pozícia Národnej banky Slovenska ku crowdfundingu

¹ Dokument Európskej komisie o definícii crowdfundingu je možné nájsť na: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/10229?locale=sk>

Národná banka Slovenska považuje za potrebné informovať verejnosť aj o činnostiach subjektov, ktoré nepodliehajú jej dohľadu, a to s cieľom chrániť spotrebiteľa a tiež preto, že jednotné pravidlá pre oblasť crowdfundingu¹ doteraz neboli prijaté. Cieľom pozície NBS k oblasti crowdfundingu je poskytnúť verejnosti aktuálne informácie o tejto oblasti a zároveň poukázať na možné riziká.

Vo všeobecnosti pod pojmom crowdfunding rozumieme získavanie prostriedkov od veľkej skupiny osôb rôznym spôsobom, z ktorých každá prispieva pomerne malou čiastkou z celkovej hodnoty. Crowdfunding je možné vnímať aj ako financovanie projektov alebo podnikov prostredníctvom skupiny jednotlivcov namiesto uplatnenia obvyklých veriteľov (investorov), ktorými sú spravidla banky alebo nebankové inštitúcie.

Oblasť crowdfundingu nie je v súčasnosti upravená slovenským právnym poriadkom. Rovnako na európskej úrovni absentuje jednotná regulácia, prípadne právny rámec (napr. smernica, nariadenie), ktorý by oblasť crowdfundingu upravoval záväzným spôsobom. Na úrovni Európskej únie však prebiehajú rokovania k oblasti crowdfundingu

už od roku 2014. V roku 2016 expertná skupina Európskeho výboru pre cenné papiere (EGESC) oslovila členské štáty s cieľom zmapovať aktuálny stav v tejto oblasti. Členské krajiny Európskej únie pristúpili k regulácii crowdfundingu skupinových pôžičiek rôznym spôsobom; niektoré krajiny ho regulujú udeľovaním povolenia, iné uplatňujú registračný princíp a niektoré krajiny crowdfunding neregulujú vôbec.

Národná banka Slovenska vníma problematiku crowdfundingu ako aktuálnu tému s rýchlo sa rozširujúcim potenciálom. NBS monitoruje crowdfundingové aktivity, a preto upozorňuje verejnosť, že oblasť crowdfundingu a činnosti s ňou spojené nepodliehajú jej dohľadu. Samotná účasť verejnosti na týchto aktivitách je konaním na vlastnú zodpovednosť. NBS tiež upozorňuje, že finančné prostriedky, ktoré sú súčasťou činností spojených s crowdfundingom, nepodliehajú ochrane vkladov ani ochrane investícií.

Viac informácií o tejto téme a najmä o rizikách požičiavania formou crowdfundingu je na stránke NBS v časti Tlačové správy: **Pozícia NBS ku crowdfundingu – požičiavaniu formou „lendingu“**